

ARXIU HISTÒRIC DE PROTOCOLS DE BARCELONA

Memòria 2016

L'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, constituït pels manuals, llibres notals i protocols de més de cent anys del districte notarial de la capital catalana, forma part de l'Arxiu General de Protocols del Col·legi de Notaris de Catalunya, amb el qual es troba instal·lat de manera unitària a la seva seu, i és gestionat per aquesta institució. Integrat en el Sistema d'Arxius de Catalunya, és el primer arxiu de l'Estat espanyol d'entre els notariaus, tant per l'antiguitat com per la continuïtat i la transcendència dels seus fons. I, alhora, és un dels principals centres d'investigació i estudi del país, amb un nombre d'usuaris (gairebé 2.500) i de consultes (més de 14.000) que es manté en les cotes elevades dels anys anteriors.

Durant l'any 2016, l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona ha continuat desplegant les funcions ja tradicionals i que li són pròpies com a centre responsable de la custòdia, el tractament i la difusió del patrimoni documental generat per la institució notarial barcelonina, des de la seva gènesi, a l'inici del segle XIII, fins avui dia, d'acord amb la normativa sectorial corresponent.

En aquesta memòria es recullen i sistematitzen de manera sintètica aquestes competències, agrupades en quatre grans apartats, segons l'esquema coherent de funcions desplegades pels centres arxivístics: recepció o ingressos de fons; conservació en el triple vessant de preservació, restauració i reproducció; organització i tractament, igualment en un triple vessant de classificació, ordenació i descripció, i, en darrer terme, comunicació i difusió dels fons.

Convé advertir, en tot cas, que sobre els primers punts relatius a l'ingrés de fons, a la conservació o encara a la mateixa organització de la documentació en els seus diferents vessants, aquesta memòria recull tasques relatives a l'Arxiu General de Protocols del Districte de Barcelona més que no pas a l'Arxiu Històric. Tasques que, pel fet que formen part del mateix cicle o procés documental i són executades pel personal de la Secció Històrica, s'hi han incorporat.

Com a aspectes més remarcables de la tasca duta a terme durant aquest any 2016, es pot destacar:

- La continuació i finalització de la descripció de les escriptures especials i de les sèries de Miscel·lània i Addenda, i l'inici de les notaries foranes, segons el pla establert amb la Fundació Noguera.
- El manteniment d'un nivell molt elevat tant del nombre d'usuaris, força per sobre dels 2.000, com de les consultes efectuades, superiors a les 14.000, fet que cal destacar especialment quan la majoria dels centres d'arxiu veuen minvar aquests paràmetres.

1. RECEPCIÓ I INGRÉS DE LA DOCUMENTACIÓ

1.1 Ingress de protocols de Barcelona

D'acord amb la legislació vigent, han ingressat a l'Arxiu General de Barcelona els protocols de més de vint-i-cinc anys corresponents a les notaries demarcades dins el seu districte notarial, que actualment aplega, de manera exclusiva, la capital catalana.

La xifra de volums del protocol general segueix en la línia d'augment notable, de manera que s'ha doblat en els darrers quinze anys i es manté a la banda alta per sobre dels 2.000. Cal anotar que comptabilitzem la totalitat dels volums produïts. Així, incloem els protocols de tres notaris que, d'acord amb el Reglament notarial, no els han transferit pel fet de portar més de vint-i-cinc anys a la plaça:

- Any 1990: 99 notaris i 2.073 volums.

D'altra banda, els protocols que en aquest any han esdevingut centenaris i que, per tant, han passat a formar part de l'Arxiu Històric, obert a la consulta i a la investigació històrica, són:

- Any 1916: 48 notaris i 167 volums.

1.2 Ingress de pliques

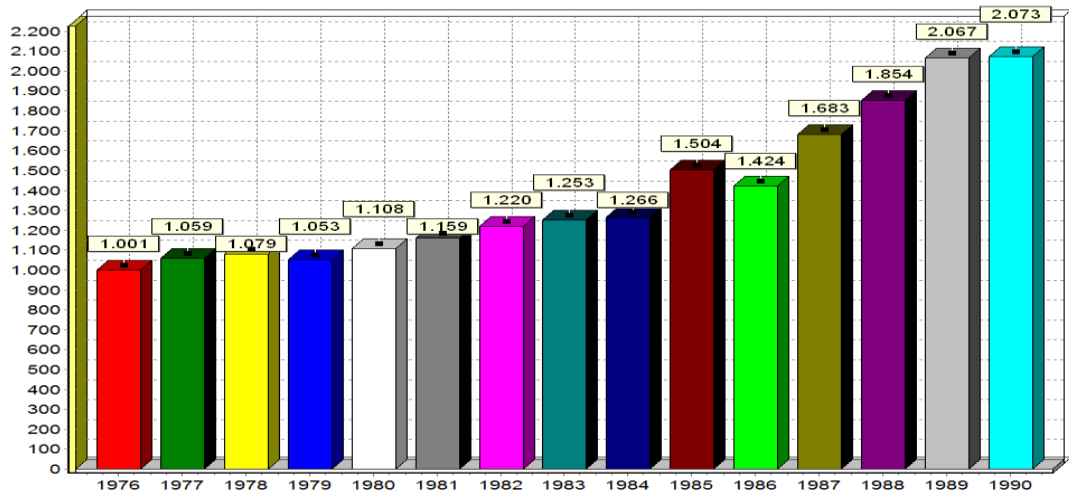
Igualment, han ingressat a l'Arxiu General les pliques obrants a les notaries, corresponents tant a dipòsits de tipus general com a testaments, memòries testamentàries o altres documents relacionats:

- 62 pliques.

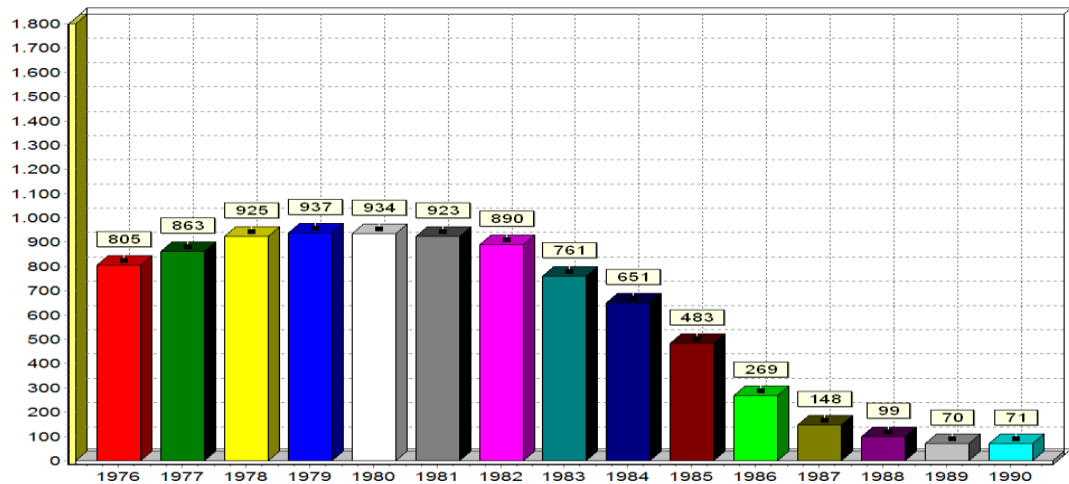

Evolució de la producció notarial barcelonina: 1976-1990

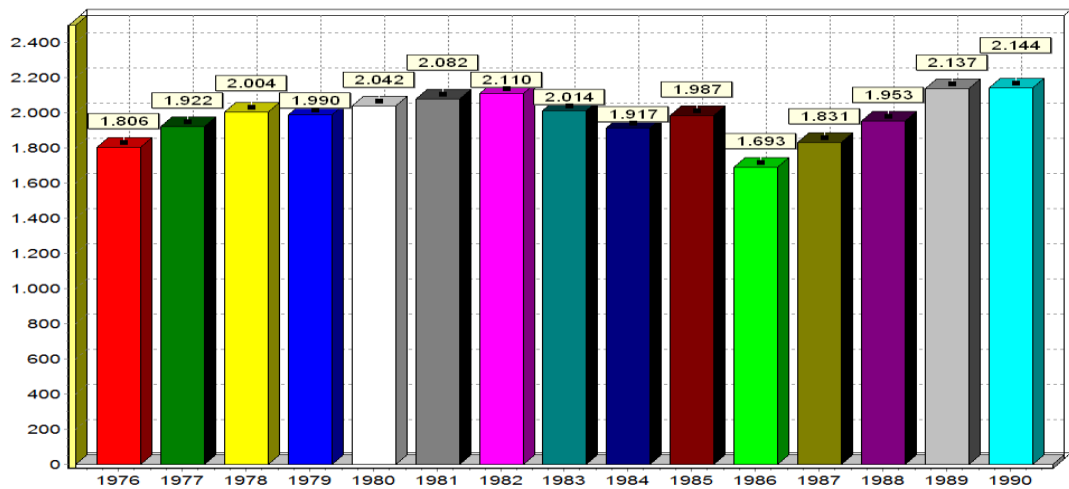
Protocol general

Protocol protestes

Protocol general i protestes

1.3 Ingrés i concentració de protestos

Aquest any, han ingressat a l'Arxiu General els protocols especials de protestos corresponents del districte de Barcelona, els quals han estat instal·lats al dipòsit del carrer Entença:

- Protocols de protestos del districte de Barcelona de diferents anys (de 1990: 21 notaris i 71 volums, amb una clara continuïtat en el descens respecte dels anys anteriors, per raó de la promulgació de la Llei canviària i del xec de 1985, que considerava altres vies de reclamació diferents al protest notarial).

1.4 Ingrés de protocols de Badalona

Durant aquest any han ingressat a l'Arxiu General de Barcelona també els protocols de més de vint-i-cinc anys del districte de Badalona, que ens pertoca conservar perquè abans formava part del districte de Barcelona. Tanmateix, no han ingressat els protocols corresponents del districte de Sant Boi de Llobregat, districte del qual tenim documentació en dipòsit només fins a 1986:

- Any 1990: 3 notaris i 47 volums.

1.5 Arxiu dels fons de Corredors de Comerç de Catalunya

Com a institució successora dels quatre antics col·legis territorials de corredors de comerç, el Col·legi de Notaris ha assumit la ingent massa de volums generats pels fedataris mercantils cessats amb anterioritat a l'any 2000, mitjançant la creació de l'Arxiu de Corredors de Comerç de Catalunya (ACCC), constituït per quatre seccions corresponents a cadascun dels esmentats col·legis territorials (Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona).

D'aquestes seccions, l'única destinada a mantenir-se activa és la de Barcelona, ja que, d'acord amb la legislació vigent sobre el destí dels llibres registre, aquests han de ser transferits a l'arxiu notarial de districte corresponent. Així, fruit de les transferències corrents, durant l'any 2016 han ingressat:

- Plaça de Barcelona, de l'antic Col·legi de Corredors de Comerç de Barcelona, 413 volums.

2. CONSERVACIÓ DELS PROTOCOLS

2.1 Manteniment de suports

S'han dut a terme les tasques pròpies de manteniment de les unitats d'instal·lació, tant de les capses i de les carpetes que protegeixen els volums com dels mateixos protocols. D'igual manera, en aquest any s'ha continuat la retolació dels protocols del segle XX, amb el mateix sistema d'etiquetes i numeració emprada en el segle anterior, per bé que amb etiquetes impreses prèviament.

2.2 Enquadernació de protocols del segle XX

S'ha prosseguit la tasca de reparació de les enquadernacions i, en tot cas, de restauració dels protocols del segle XX, de notaris i anys diversos, amb una xifra inferior als exercicis anteriors:

- 12 volums de protocols.

2.3 Restauració de protocols

Igualment, s'ha continuat la restauració dels volums històrics més malmesos i que es consideren de major interès. Durant el 2016 s'ha finalitzat la restauració de la sèrie de llibres d'actes o deliberacions dels antics col·legis de notaris barcelonins i s'ha iniciat la d'una sèrie de les Escrivanies especials, en concret la d'Hisenda:

- 8 llibres de deliberacions dels antics col·legis de notaris.
- 3 volums de l'Escrivania especial d'Hisenda.
- Alguns protocols, plànols i, especialment, el plec de cartes de segle XVIII dels exiliats austriacistes.

2.4 Restauració de pergamins

Iniciada el 2009 la tasca de nova catalogació de la col·lecció de 1.600 pergamins de l'Arxiu Històric, el 2010 es començà la restauració d'aquells més malmesos i que necessitaven un tractament de reforç i aplanament. Durant el 2016 s'han restaurat:

- 47 pergamins del segle XVI.

2.5 Instal·lacions d'arxiu

Canviada l'any 2006 la maquinària de climatització de l'Arxiu Històric i Intermedi, durant el 2016 se n'ha continuat controlant el rendiment, mercès als sensors de control o termohigrògrafs i mitjançant lectures automàtiques periòdiques dels paràmetres de temperatura i humitat, bàsics per a la conservació òptima dels fons documentals.

3. ORGANITZACIÓ I TRACTAMENT DE LA DOCUMENTACIÓ

3.1 Classificació i ordenació dels fons

S'han dut a terme les tasques pròpies de tractament i organització dels fons de protocols generals ingressats a l'arxiu, tant de Barcelona com de Badalona:

- Revisió, neteja (fotocòpies, grapes, clips...) i ordenació alfabètica per notaris dels protocols de l'any 1990, amb un total de 102 notaris i 2.120 volums.

Igualment, s'han ordenat els protocols especials de protestes del districte de Barcelona ingressats a l'arxiu:

- Ordenació cronològica (1990) i alfabètica (de notaris).

També s'ha continuat organitzant el fons intern, petit però important, de les relacions de transferència de protocols i modificacions d'escriptures:

- Classificació i ordenació de les sèries de relacions de transferència i de modificacions d'escriptures de l'Arxiu General del Districte, de l'any 1990.

3.2 Descripció dels fons

Seguint amb el projecte patrocinat per la Fundació Noguera des de l'any 1995, d'elaboració del nou inventari dels protocols de l'arxiu, enguany s'han dut a terme les tasques següents.

D'acord amb el pla establert, s'ha iniciat la descripció dels fons que s'inclouran en el volum desè, i darrer dels editats, del nou inventari de l'AHPB, el qual abraçarà les escriptures especials i els índexs generals dels deu volums. En concret, en aquest any 2016 s'han inventariat i arranjat físicament els fons de Marina -tasca iniciada en l'exercici anterior-, Hisenda, Miscel·lània i Addenda.

Com a tret remarcable, anotem que de l'antic fons de Marina s'ha separat la Secretaria d'interpretació i traducció de llengües. Un fons amb unes característiques pròpies que, a més del conservat a Madrid, no es té coneixement que es trobi en altres ciutats espanyoles, fet que n'augmenta la rellevància.

Tot i el seu menor volum respecte de les extraordinàries sèries de protocols generals de l'Arxiu Històric, aquesta descripció ha estat revestida d'una evident i major complexitat, atès que ha estat necessària la correcta identificació prèvia d'aquests diferents fons, la majoria dels quals no han estat gaire treballats.

A més, el tractament arxivístic que ha calgut donar a cadascun ha estat diferent. Tanmateix, la descripció s'ha fet seguint la metodologia usual, com també s'ha procedit a l'arranjament físic de les unitats d'instal·lació, per tal que presentin unes millors condicions tant de conservació com de recerca, amb la neteja de registres i la col·locació de lligalls o capsos quan la documentació així ho ha demanat.

En segon terme, quant als fons de corredors de comerç, continuant el criteri emprat en els anys anteriors, s'ha procedit a descriure, a nivell d'inventari sumari, els llibres registre de les transferències corrents del districte de Barcelona.

4. COMUNICACIÓ I DIFUSIÓ DELS FONDS

4.1 Servei a la sala de consulta

Aquesta és, sens dubte, la finalitat última del conjunt de tasques desenvolupades a l'arxiu i, alhora, la que ocupa més dedicació i atenció quotidiana per part del seu personal. Amb un nivell de consulta que es manté en la banda alta, les xifres totals d'usuaris i de consultes o volums servits situen el nostre centre entre els més prestigiosos i visitats de la ciutat i del país.

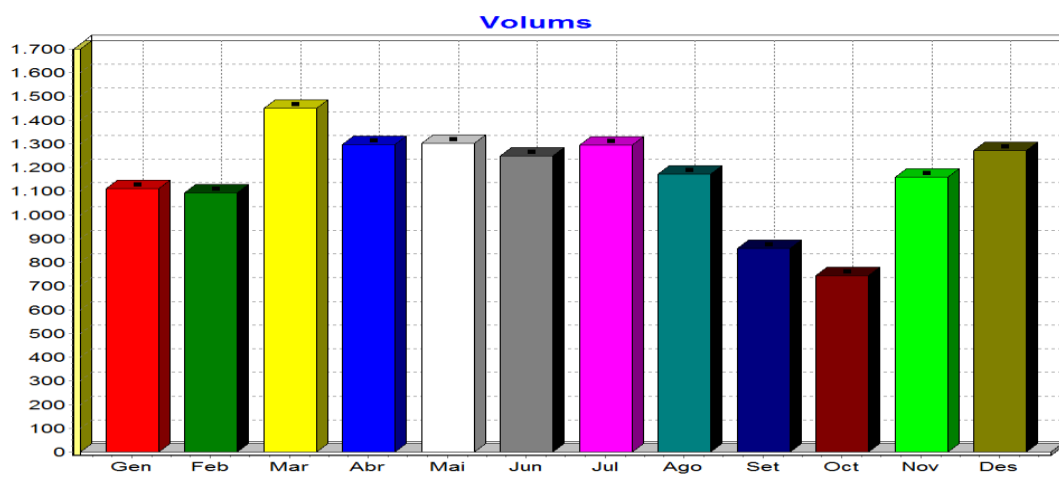
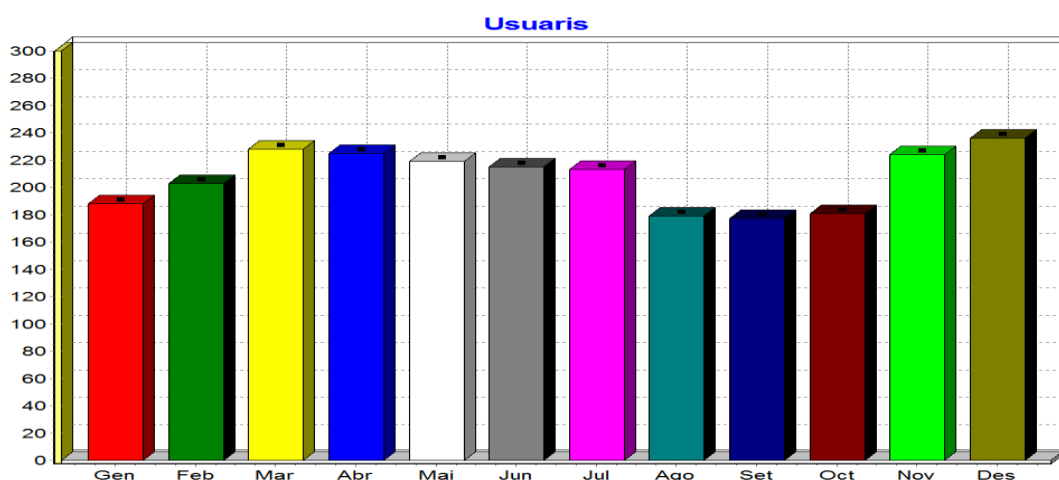
Aquest servei comporta moltes intervencions puntuals d'ajut, de resolució de dubtes de tot tipus (arxivístics, paleogràfics, diplomàtics, històrics...) i d'assessorament bibliogràfic o documental:

- S'han realitzat un total de 14.006 consultes per part de 2.488 usuaris, amb un manteniment d'aquests paràmetres de servei en les seves cotes més altes i similar als anys anteriors.

AHPB
Taula i gràfic d'usuaris i consultes, any 2016

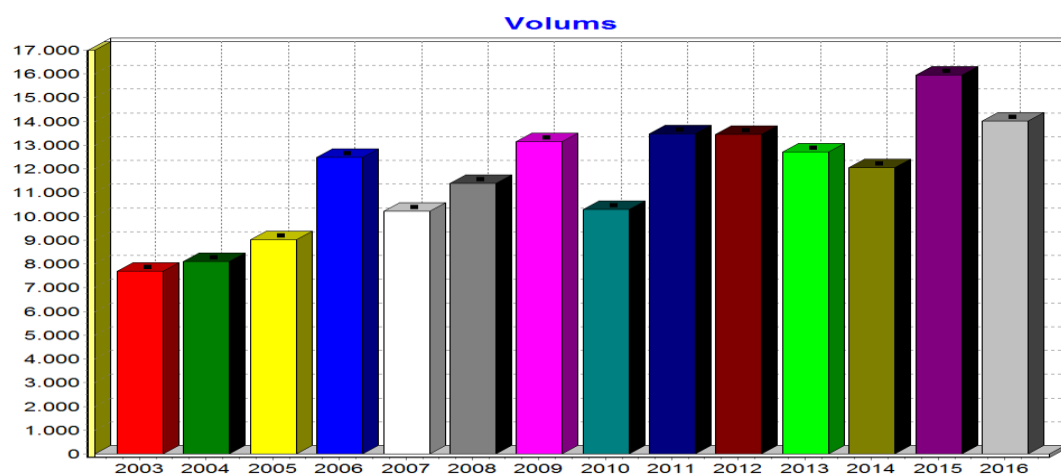
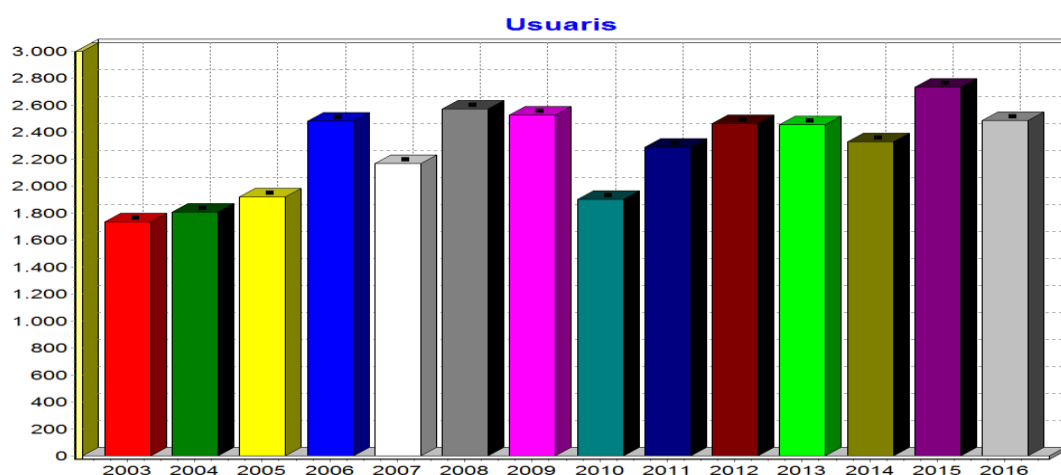
	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana diària usuaris	Mitjana diària volums
Gener	19	188	1.110	9,89	58,42
Febrer	20	203	1.094	10,15	54,70
Març	21	228	1.451	10,86	69,10
Abril	21	225	1.298	10,71	61,81
Maig	21	219	1.303	10,43	62,05
Juny	21	215	1.250	10,24	59,52
Juliol	21	213	1.294	10,14	61,62
Agost	22	179	1.172	8,14	53,27
Setembre	22	177	858	9,82	39
Octubre	20	181	744	9,05	37,20
Novembre	20	224	1.159	11,20	57,95
Desembre	19	236	1.273	12,42	67
TOTAL	247	2.488	14.006	10,07	56,70

Evolució de l'estadística d'usuaris i consultes: 2003-2016

	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana usuaris	Mitjana volums
2003 (*)	94	653	2.895	6,95	30,80
2004	251	1.809	8.102	7,21	32,28
2005	248	1.920	9.022	7,74	36,38
2006	246	2.485	12.501	10,10	50,82
2007	248	2.166	10.222	8,73	41,22
2008	250	2.573	11.396	10,29	45,58
2009	249	2.529	13.160	10,16	52,85
2010	250	1.902	10.302	7,61	41,21
2011	248	2.289	13.488	9,23	54,39
2012	248	2.463	13.452	9,93	54,24
2013	248	2.457	12.717	9,91	51,28
2014	247	2.332	12.068	9,44	48,86
2015	249	2.733	15.950	10,98	64,06
2016	247	2.488	14.006	10,07	56,70

(*) De l'any 2003, només es disposa de dades a partir del mes d'agost. Per tant, les gràfiques d'aquest any s'han confeccionat basant-nos en les mitjanes.

4.2 Servei indirecte

De manera complementària al servei directe a sala, s'ha atès més d'un centenar llarg de consultes, majorment a través del correu electrònic, sobre documentació de l'arxiu. I, sobretot, s'ha atès també una quantitat no xifrada, però realment molt nombrosa, de consultes telefòniques ben diverses: informació sobre situació de protocols de Catalunya, sobre notaris antics, sobre centres d'arxiu, preguntes sobre tipologies notariales, orientacions bibliogràfiques i documentals, ubicació de poblacions dins els districtes i un llarg etcètera.

4.3 Reproduccions

Com a resultat de les investigacions dutes a terme pels usuaris, sempre que l'estat dels registres i protocols ho ha permès, s'ha donat resposta a la seva sol·licitud de reproducció. D'aquesta manera:

- S'han realitzat un total de 1.200 reproduccions del fons documental de l'arxiu.

4.4 Visites comentades

Més enllà de les activitats habituals de tractament, descripció, difusió dels fons i d'atenció als usuaris, també es realitzen a l'arxiu, en el decurs de l'any, freqüents visites comentades per part de facultats o d'escoles universitàries, de personalitats i d'altres grups ben diversos que s'hi interessen. Les visites més significades realitzades en aquest any han estat les següents:

- Gener, 29: Visita institucional d'una delegació del notariat del Brasil, encapçalats pel seu president (10 persones).
- Març, 3: Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents, Sr. Vicenç Ruiz (25 alumnes).
- Abril, 12: Associació d'Arxivers de Catalunya, Sra. Maria Betlem Martínez (20 persones).
- Maig, 20: Curs de Secretariat Jurídic, Col·legi d'Advocats de Barcelona, Sra. M. Rosa Panadès (30 alumnes).
- Maig, 26: Grup d'arxivers municipals de Sarrià-Sant Gervasi i Horta-Guinardó, Sr. Antoni Tarrés (8 persones).
- Juliol, 20: Visita institucional del President del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (10 persones).

- Agost, 17: Visita institucional d'una delegació de la Unió Internacional del Notariat (20 persones).
- Setembre, 27: Visita de les arxiveres de la Presidència i del Congrés Nacional de Xile (3 persones).
- Setembre, 30: Visita tècnica d'una delegació del notariat del Perú (5 persones).
- Octubre, 24: Universitat Internacional de Catalunya, Facultat d'Humanitats i Estudis Culturals, Sr. Gaston Gilabert (10 alumnes).
- Novembre, 18: Visita institucional dels membres de la Comissió d'Asser Europeus (CAE), de la Unió Internacional del Notariat (10 persones).
- Novembre, 24: Visita institucional d'una delegació del notariat d'Hongria, encapçalats pel seu president (10 persones).
- Desembre, 1: Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, Dr. Lluís Cifuentes (10 alumnes).
- Desembre, 12: Universitat Pompeu Fabra, Facultat de Dret, Dr. Tomàs de Montagut (15 alumnes).

4.5 Classes pràctiques

En la línia de connexió ben directa de l'arxiu amb les universitats i altres institucions culturals, prèvia concertació, s'hi imparteixen classes pràctiques de diferents matèries relacionades amb la documentació (metodologia i crítica textual, paleografia i diplomàtica, història, antropologia...). De l'any 2016, remarquen les següents:

- Febrer-març: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Gerard Marí (12 alumnes).
- Abril, 25: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Jaume Dantí (6 alumnes).

4.6 Col·laboracions

El personal de l'arxiu ha participat en activitats culturals dutes a terme per diferents institucions i, així mateix, ha impartit cursos i conferències sobre arxius i documentació notarial. Destaquem:

- *Fons i documents d'institucions i empreses, entitats i persones privades*, assignatura del Màster en Arxivística i Gestió de Documents, organitzat per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona, el febrer-juny de 2016 (Vicenç Ruiz).

Barcelona, gener de 2017

